

ve avtonomije (notranje in racionalne zmožnosti samodeterminacije) in neodvisnosti (socialne suverenosti nekega akterja, ločenega od drugih in ne podvrženega »celoti« neke skupnosti), bi morali, da bi poskali čisto začetne, še sramežljive in bežne izvore, res poseči že k starim Grkom. Čeprav že zasnovana s sokratovsko zavestjo o sebi, individualna podoba nekega bitja, ki išče svoj smisel življenja v določenem odnosu s sabo in ne v kakšni socialni pripadnosti, sprva dobi podobo v projektu samokonstitucije, samoizpolnitve – manj v smislu samozadostnosti in bolj v smislu razvoja tehnologije sebstva, ki vzpostavlja kritičen odnos do sebe – in »skrbi zase« (*cura sui/souci de soi*) (Foucault, 1991 in 1993), dragima epikurejcem in stoikom. Ta se pojavi na dveh, v srednjem veku intimno povezanih ravninah; v nenehni interiorizaciji bitja v osebni duši, nepopustljivo svobodni in posamični, in teo(leo)loški definiciji pravnega reda, ki iz taiste osebe napravi edini subjekt prava, iz katerega je dinamika vpisovanja v svet počasi izdelala »individu-um«. Kajpada z upoštevanjem dejstva, ki ga je predočil Émile Durkheim, da je vse individualno vpisano v družbena dejstva, kar je zanj *conditio sine qua non*, celo pri samomoru, kjer uporabi prav Sokratov primer (Durkheim, 1999 in 2002).

Avtorja se v članku skozi pregled in pretres nekaterih znanih teoretskih smeri (od funkcionalizma prek sistemske teorije, mikrosociologije in Piagetove genetične epistemologije pa do bolj materialistično zastavljenih in reflektivnih smeri, kakor so kritična teorija, bourdieujevska aksiologija in revolucionarna pedagogika) lotevava vprašanj in dilem emancipatoričnih potencialov znotraj teh smeri in v okviru neformalnega učenja. Zanimajo naju kombinacije in dileme vdetosti individualnega v družbeno in pa rokavi znotraj specifično oblikovanih družbenih razmerij, kjer se skozi (neformalne) izobraževalne prakse nakazujejo ali odpirajo možnosti za vzpostavljanje suverenosti subjektov in skupin. Takšen kritični pretres sproža vrsto vprašanj, med katerimi so tudi tale: v kakšnih okoliščinah in v okviru katere vrste šole se lahko razvije spoznavna (kognitivna) misel, tj. misel kot *živa akcija* in ne kot prazna reprodukcija znanega? Kakšne osnovne zahteve morajo biti izpolnjene, da se miselni zastavek premakne z mesta in da se misel sproži? Kako delujejo in učinkujejo politične intervencije, ki oblikujejo individualne in kolektivne emancipatorične vrednote, zmožne spoznavne (kognitivne) komunikacije? In to je le nekaj vprašanj. Nimava pretenzije, da bova nanje zadovoljivo odgovorila; a morda že sam potek zastavitve vprašanj lahko sproži nadaljnjo diskusijo.